

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет міжнародних відносин
Центр міжнародної безпеки та партнерства
Кафедра міжнародної безпеки та стратегічних студій
Інститут міжнародних студій і безпеки Вроцлавського університету
Центр інформації та документації НАТО
Інститут політичних наук та публічного врядування Католицького
Університету Івана Павла II у Любліні

МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ВІД РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ ДО ГЛОБАЛЬНОГО СУПЕРНИЦТВА

VII Міжнародна наукова конференція
20 грудня 2023 року

Львів – 2023

УДК 327.56:007:004.056.5-049.5](477:100)(06)

Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва. Матеріали міжнародної наукової конференції (Львів, 20 грудня 2023 р.) / Упорядники: Мальський М.З., Кучик О.С., Вовк Р.В. – Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2023. – 248 с.

У збірнику вміщені тези виступів учасників Міжнародної наукової конференції «Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва». Висвітлено широке коло питань теорії та практики функціонування системи міжнародної безпеки та актуальних питань політичної, економічної, інформаційної безпеки. Особливу увагу приділено розгляду проблематики сучасних міжнародних конфліктів, теорії і практики конфліктного врегулювання, актуальних питань сучасної світової політики.

За зміст, оприлюднені факти, поданий цифровий та статистичний матеріал відповідальність несуть автори. Тези виступів опубліковані в авторській редакції.

Конференція проводиться за підтримки Центру інформації та документації НАТО у Києві

© Центр міжнародної безпеки та партнерства, 2023
© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023

**INTERNATIONAL CONFLICTS
IN MODERN WORLD: FROM
REGIONAL CONFRONTATION
TO GLOBAL RIVALRY**

International Scientific Conference
December 20, 2023

Lviv – 2023

International Conflicts in Modern World: from Regional Confrontation to Global Rivalry. Proceedings of the international scientific conference (Lviv, December 20, 2023) / Ed. by: Malsky M., Kuchyk O., Vovk R. – Lviv: Faculty of International Relations of the Ivan Franko National University of Lviv. – 2023. – 248 p.

The proceedings contain abstracts of the participants of International Scientific Conference «International Conflicts in Modern World: from Regional Confrontation to Global Rivalry». A wide range of issues of theory and practice of the international security system and current issues of political, economic and information security are covered. Special attention is paid to applied security issues of Ukraine and Poland at the regional and global levels.

The authors are responsible for the content, facts and submitted digital and statistical material. Abstracts are published in the author's edition.

ЗМІСТ

<i>Вікторія Авраменко.</i> Роль Франції у вирішенні українсько-російських протиріч в період з 2014 року й до сьогодні	8
<i>Мар'яна Бігус.</i> Проблеми розвитку України у світлі невизначеності: соціально-економічний аспект	12
<i>Євгенія Булана.</i> Роз'єднана Європа: війна росії проти України як виклик Європейському Союзу	14
<i>Роман Вовк.</i> Безпека Європейського кіберпростору в умовах російсько-української війни	20
<i>Яна Галамай.</i> Механізми протидії гібридним загрозам в ЄС	25
<i>Ірина Герлах.</i> Вплив коронакризи на міжнародні перекази українських мігрантів	28
<i>Маріанна Гладич.</i> Переформатування європейської архітектури безпеки під впливом російсько-української війни	32
<i>Анастасія Григлевич.</i> Вплив російсько-української війни на міжнародну систему: світове лідерство та порядок. Сучасний стан та перспективи	35
<i>Владислав Гришук.</i> Міжнародно-правові аспекти боротьби та протидії гібридним загрозам у конфліктах	40
<i>Андрій Грубінко.</i> «Слабкі місця» НАТО в умовах російсько-української війни	46
<i>Любомир Губицький, Ганна Мельник.</i> Конфліктна позиція Угорщини у відносинах з Україною: принципи і причини	51
<i>Юлія Дідук.</i> Роль та позиція ЄС у конфлікті між Ізраїлем та Палестиною на сучасному етапі	55
<i>Ольга Дяків.</i> Вплив війни на екологію України	61
<i>Анна Єрмошкіна, Олена Кравченко.</i> Форми та методи гібридної війни в російсько-українському конфлікті	65
<i>Віолета Жученко.</i> Шляхи побудови міжкультурного діалогу для запобігання регіональним конфліктам	72
<i>Ольга Загайкевич.</i> Роль великих держав в сучасних міжнародних конфліктах	75
<i>Максим Затоковенко.</i> Вплив військового компоненту на євроінтеграційні прагнення України	81
<i>Ігор Зінько.</i> Геополітичні проблеми декомпозиції території російської федерації. Уральська республіка	87
<i>Марія Знаменок.</i> Європейський союз і російська агресія проти України крізь призму теорії комплексної взаємозалежності	91
<i>Анастасія Іващук.</i> Ізраїльсько-Палестинський конфлікт: особливості	

6. Rubryka Ecocide: 10 environmental consequences of russia's war in Ukraine <https://rubryka.com/en/article/naslidky-viiny-dlia-dovkillia/>.

7. Ukraine War Environmental Consequences Work Group 20 plants that could disappear because of Russia's invasion of Ukraine <https://uwecworkgroup.info/20-plants-that-could-disappear-because-of-russias-invasion-of-ukraine/>.

Анна Єрмошкіна

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця

Олена Кравченко

доктор історичних наук, доцент,

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ КОНФЛІКТІ

Агресивна війна росії проти України стала продовженням тривалого конфлікту, причинами якого є претензії на історичну спадщину, експансіоністська політика російської федерації на пострадянському просторі, невизнання права суб'єктності України на міжнародній арені.

В аналітичній доповіді Центру Разумкова «Російсько-українській конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій» ще в 2014 р. зазначалося, що російська федерація, зокрема її нинішнє керівництво, вважає Україну зоною своїх «привілейованих інтересів». Тому й примушує Україну протягом багатьох років до євразійської інтеграції під своєю егідою і блокує курс Києва на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Отже, така політика росії не передбачає існування рівноправних, партнерських і паритетних відносин москви та Києва і має на меті перетворення України на підконтрольну державу, яка б рухалась у фарватері російської політики [1, с. 2].

Мета даної роботи – розглянути форми та методи гібридної війни, використані російською федерацією під час агресивних дій на території України та визначити їх вплив на конфлікт та його учасників.

Завданням публікації є систематизація інформації про гібридну війну в російсько-українському конфлікті та визначення основних принципів та етапів застосування гібридних методів з метою розробки ефективних стратегій протидії гібридній агресії.

Гібридна війна – це тип конфлікту, який охоплює широкий спектр заходів, які не можна однозначно віднести до традиційних військових дій, включаючи звичайні можливості, нерегулярну тактику, терористичні акти, невибіркове насильство, примус та злочинні безлади, а також

інформаційні атаки. Гібридні загрози поєднують військові та невійськові, а також приховані і відкриті засоби, включаючи фейкові новини, дезінформацію, кібератаки, економічний тиск, розгортання нерегулярних збройних формувань і використання регулярних збройних сил. У результаті гібридні методи використовуються для того, щоб розмити межі між війною і миром, щоб посіяти сумніви у свідомості цільових груп населення [2].

У сучасному світі гібридна війна займає значне місце через поєднання різноманітних методів та стратегій, що включають в себе не лише військові аспекти, а й політичні, економічні, інформаційні та соціокультурні впливи. Гібридна війна є важливим інструментом для досягнення стратегічних цілей держав та нестандартних акторів у глобальних конфліктах. Перехід від традиційного військового протистояння до гібридних форм боротьби визначається необхідністю адаптації до сучасного політичного, економічного та інформаційного середовища.

Чому війну в Україні вважають гібридною? Чому експерти приділяють цьому так багато уваги? Російсько-українська війна, яка триває з 2014 р., є яскравим прикладом гібридної війни. Держава-агресор застосовує широкий спектр заходів, щоб підірвати українську державність і змусити її до капітуляції. З впевненістю відповідаючи на це питання, можна сказати, що росія протягом багатьох років готувалася до цієї війни, бо ця концепція була досить акцентована у 1990-х роках щодо нашого північного сусіда. Йдеться про чеченські кампанії, операції в Нагорному Карабасі, Молдові, Афганістані, також не можна забувати і про агресію з боку РФ в 2008 році щодо Грузії. Як зазначає колишній Посол Республіки Польща в Україні Ян Пекло у статті «Війна з більшовиками була спільною війною поляків і українців»: «Оскільки як журналіст я брав участь у висвітленні Балканської війни під час розпаду Югославії, мені здавалося, що цей балканський сценарій був своєрідною генеральною репетицією перед тим, що Путін планує зробити з Україною, що це буде спроба втілити у життя те, що він не зміг здійснити на Балканах» [3].

Ще в 2014 р. російське керівництво ввірвались на схід України з гаслом «ми йдемо захищати російськомовне населення, бо їхні права обмежуються». У той же час, приховуючи свої справжні наміри росія, представляючись «миротворцем» йде визволяти українське населення від «геноциду». На думку доктора К. Вуйціцького з Центру студій Східної Європи Варшавського університету, події, що відбуваються в Україні, можна назвати «гібридною війною». Вона полягає в тому, що сильна держава не може напасти на слабшу, тому намагається розділити її. Росія

висилає диверсантів, мобілізує злочинців і проводить інформаційну війну проти України. Всі ці методи починають зароджувати ідеї розколу всередині держави-жертви. Тому кремль наполегливо запевняє увесь світ на тому, що Москва ні в якому разі непричетна до цього конфлікту, хоча паралельно вводить на нашу територію свою армію. Можна зробити висновок і сказати, що кремль власну агресію намагається представити як миротворчу визвольну місію, в рамках якої росія рятує життя мирного населення іншої держави, що, мовляв, зазнає геноциду як від української влади, так і від частини найбільш радикально налаштованого суспільства нашої країни [4, с. 77].

У 2022 р. історія повторилася, і росія знову використала концепцію гібридної війни в повномасштабному вторгненні в Україну. Нам здається, що цього не можна було ніяк оминати, тому що, як говорив генерал-майор у відставці Франк ван Каппен, член верхньої палати парламенту Нідерландів: «Україна не має можливості самостійно обирати свою долю: вона затиснута між російською сферою впливу, з одного боку, і західною чи європейською, з іншого. Якщо країна перебуває на цій лінії зрізу, значить, чекай біди. Піджак теж завжди рветься по шитому» [5]. В будь-якому випадку російська федерація, яка прагне зберегти свою сферу впливу в Східній Європі, намагалася б здійснити військове вторгнення в країну, що вона без сумніву і зробила. Країна-агресор розпочала інформаційну війну проти України, підтримувала сепаратистські рухи на її території, поширювала дезінформацію, економічні маніпуляції, використовувала довірених осіб і повстанців, дипломатичний тиск і військові дії. Ці всі методи діють задля того, щоб блокувати європейський та євроатлантичний курс України, повернути у сферу впливу Росії, і врешті-решт – дезінтегрувати українську державність. Стосовно ЄС кремль намагається розхитати єдність європейського співтовариства, дискредитувати його базові цінності, посилити вплив і контроль РФ над процесами на континенті, встановити новий устрій і порядок в Європі за російським сценарієм. Всі ми знаємо з історії, що ще ні один диктатор не зупинився на маленькій цілі, він йде далі, бо потрібне всевітнє володарювання.

Як писав голова правління ГО «Європейський Рух України» В. Трюхан: «Як показує українська практика, «гібридна» війна загрожує насамперед слабким країнам, нездатним протистояти гібридним загрозам з боку країн, які мають значно вищий військовий та економічний потенціал. Відповідно, дієвим засобом протидії «гібридним» загрозам є побудова ефективних державних інституцій, здатних гарантувати безпеку, права і свободи громадян та представляти інтереси суспільства»

[6, с. 19]. Можна сказати, що найефективнішим способом протистояння гібридним загрозам є побудова сильних і ефективних державних інституцій, таких як сильна армія та силові структури, розвідувальні агентства, правоохоронні органи, незалежні ЗМІ. Такі інституції повинні бути здатними гарантувати безпеку, захищати права і свободи громадян, а також представляти інтереси суспільства. Розвиток і утримання таких інституцій стає ключовим елементом стратегії для країн, що знаходяться під загрозою гібридних вторгнень або впливу ззовні.

Чи є медіа зброєю в гібридних протистояннях? Чому майбутнім журналістам та вже досвідченим фахівцям в цій сфері так важливо оволодіти методами проведення подібних агресій? Чи може медіа допомогти побудувати мир, а не руйнувати його? Насправді відповідь на всі ці запитання є дуже очевидною, адже сучасні засоби масової інформації та комунікації стали не просто інструментом, але й зняряддям як для нападу, так і для захисту в умовах гібридних протистоянь.

Віцирцевим прикладом загарбницького та імпульсивного характеру медіа-середовища є діяльність сучасної російської федерації. Ці засоби інформації використовуються як ефективний інструмент для розповсюдження відокремлюючих та спротивницьких ідей, спрямованих проти інших країн та регіонів. Зі своїм індивідуальним підходом пропагандисти демонструють поширення фейків у країнах Західної Європи. Так, зокрема, найпопулярнішими наративами, які лунають звідусіль, є такі: «Українці-нацисти», «Україна шантажує західні уряди», «Українці нападають на мирне населення та здійснюють інші воєнні злочини», «Європа постраждає від біженців із України», «України не існує», «У війні винне НАТО», «Росія готова до переговорів, а Україна – ні», «Україна свідомо влаштовує провокації». Без сумніву вони застосовуються з метою підірвати бажання Європи підтримувати Україну [7].

Один з важливих глобальних аспектів діяльності пропагандистів рф полягає у використанні історичних тем для розповсюдження певних перекручених ідей. Часто намагаються втілювати твердження, такі як «Крим і Новоросія – завжди були частинами Росії», «Україна є штучним утворенням, історія якого почалася лише після 1991 року», «Територія України була подарунком від царів чи більшовицьких лідерів», «Українці – народ, який під час Другої світової війни колаборував і не внесли жодного вкладу в перемогу над Гітлером», «Україну створив Ленін». Такі маніпуляції історією призводять до спотвореного уявлення про минуле і стають причиною конфліктів і роз'єднання національних спільнот. У загальному плані ці спроби переписування історії націлені на осуд

і дискредитацію України, сприяючи дестабілізації національної єдності та підризу довіри до власної ідентичності. Важливо розуміти, що такі маніпуляції можуть впливати на формування свідомості суспільства і призводити до неправильних рішень, позбавлених об'єктивних історичних даних. Такий підхід стає важливою складовою загальної стратегії впливу для досягнення політичних та геополітичних цілей.

Також достатньо цікавою особливістю гібридної війни в Україні є ефективне використання меметичної зброї (мемів). «...Сьогодні на перше місце виходить нове явище – меметична зброя, меметичні війни в цілому. Ця технологія реалізується в режимі реального часу. Меметична зброя – зброя, що використовує соціальні мережі, мобільний зв'язок, флешмоби, блоги, Телеграм, Twitter-середи і т. д. для виробництва і розповсюдження мемів; вона діє прямо зараз і діє досить ефективно. За допомогою меметичної зброї, тобто з використанням всіх можливих мереж ретрансляції мемів, організатори цих процесів домагаються колосальних результатів, які виражаються в зміні політичних режимів, в падінні, здавалося б, стійких, існуючих багато десятиліть в режимі надзвичайного стану державних вертикалей...» [8]. Росія активно використовує мемічну зброю у гібридній війні проти України. Наприклад, російська пропаганда поширювала меми, які зображали українських військових як нацистів або наркоманів. Ці меми були спрямовані на дискредитацію українських військових і створення враження, що Україна є недемократичною країною. Використання меметичної зброї у гібридній війні є новим і швидко розвиваючимся напрямком. Меми можуть бути потужним інструментом для поширення дезінформації та пропаганди, що може призвести до дестабілізації ситуації в країні. Україна є однією з перших країн, яка зіткнулася з ефективним використанням меметичної зброї у гібридній війні. Українська влада та громадські активісти навчилися протистояти російській пропаганді, створюючи власні меми. Цей досвід може бути корисним для інших країн, які зіткнуться з подібною загрозою.

Найпоширеніша тематика українських мемів це – російський ракетний крейсер «Москва», «соняшники», «тракторні війська», Чорнобаївка, постачання України західної зброї: джавеліни, дрони, F-16. Українці поширюють меми, що розвінчують міфи про «велич і звиягу російської армії», меми про колоборантів, про масштаби російських втрат, російську мобілізацію до СВО, втрати з боку рф, «жести доброї волі» росіян, «бавовну», знищення російської військової техніки, мародерство з боку російських військових, погрози з боку рф використати ядерну зброю.

Природу гібридної війни описує директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії України Г. Перепелиця: «Гібридна

війна охоплює і активні бойові дії, і перемир'я, і переговори, і миротворчі заходи на різних стадіях ескалації конфлікту. У цьому новому виді війни розмитю стала і розмежувальна лінія між миром і війною. Тут немає оголошення війни, воєнні дії слідує відразу за «мирними переговорами» і «остаточним перемир'ям», під час яких гібридна війна, хоч і з меншою інтенсивністю, а все ж триває» [9]. Г. Перепелиця особливо підкреслює, що гібридна війна не має чітких кордонів між миром і війною. Вона може вестися в будь-який момент, навіть під час перемир'я або переговорів. Це положення є важливим, оскільки воно підкреслює гнучкість і адаптивність гібридної війни. Вона може бути використана для досягнення різних цілей, включаючи дестабілізацію країни, зміну її політичного курсу або навіть захоплення території. Гібридна війна є серйозною загрозою для міжнародної безпеки. Вона може завдати значної шкоди державі-жертві, навіть якщо не призведе до прямих військових дій. Країни, які хочуть протистояти гібридній війні, повинні бути готові до широкого спектру загроз. Вони повинні зміцнювати свої військові, економічні, політичні та інформаційні можливості. Крім того, вони повинні розвивати співпрацю з іншими країнами для протидії гібридним загрозам.

Гібридна війна в Україні – це складний і багатогранний конфлікт, який виник як результат амбіцій росії та її спроб змінити геополітичні реалії в європейському регіоні. Вона має великий вплив на суспільство, економіку та політичну систему країни, призвівши до розриву національної єдності, виникнення соціальних напружень, загрози безпеці та порушення прав людини. Крім того, гібридна війна в Україні є серйозною загрозою для країни, оскільки вона може призвести до дестабілізації та навіть до зміни її політичного курсу. Для того, щоб протистояти цій загрозі, Україна повинна вжити комплексних заходів, які включатимуть зміцнення оборонних та економічних можливостей, розвиток демократичних інститутів та підвищення інформаційної грамотності суспільства. Крім того, важливо продовжувати зусилля на шляху дипломатичного врегулювання конфлікту та втілення реформ для зміцнення державних інститутів та гарантування прав і свобод громадян. Одним із основних висновків (який інтуїтивно вже зробило наше суспільство, але більшість еліт не наважуються проголосити) є необхідність опори винятково на власні сили і взяття відповідальності за розвиток України на себе, а не постійного очікування різних поштовхів чи нагадувань іноземних партнерів або сподіватися на чиюсь допомогу.

Список використаної літератури та джерел:

1. Російсько-українській конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій Аналітична доповідь Центру Разумкова). *Національна безпека і оборона* / Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумова. 2014. № 5–6 (148–149). С. 2–39. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD148-149_2014_ukr.pdf.
2. NATO's response to hybrid threats [Електронний ресурс] // North Atlantic Treaty Organization. 2017. Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm?selectedLocale=uk.
3. Пекло Я. Війна з більшовиками була спільною війною поляків і українців. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://culture.pl/ua/stattia/yan-pyeklo-viyna-z-bilshovykamy-bula-spilnoyu-viynoju-polyakiv-i-ukrayintsiv>.
4. Попович К. В. Гібридна війна як сучасний спосіб ведення війни: історичний та сучасний виміри. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Історія». 2016. Вип. 2 (35). С. 75–79. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Kateryna/Hibrydna_viina_iak_suchasnyi_s_posib_vedennia_viiny_istorychnyi_ta_suchasnyi_vymiry.pdf.
5. Путін веде в Україні гібридну війну. [Електронний ресурс]. *Радіо Свобода*. 2016. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html>.
6. Російська «гібридна» агресія: цілі і наслідки, засоби протистояння. *Національна безпека і оборона* / Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумова. 2016. № 9–10 (167–168). С. 17–37. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD167-168_2016_ukr.pdf.
7. Які наративи російської пропаганди поширені у країнах-сусідах України? [Електронний ресурс]. *SPRAVDI*. 2023. – Режим доступу: <https://spravdi.gov.ua/yaki-naratyvy-rosijskoyi-propagandy-poshyreni-u-krayinah-susidah-ukrayiny/>.
8. Коровин В. «Третья мировая сетевая война. Меметическое оружие и меметические войны» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mybrary.ru/books/nauchnye-i-nauchno-populjarnye-knigi/sci-politics/page-28-168502-valerii-korovin-tretya-mirovaya-setevaya-voina.html>.
9. Перепелиця Г. Російсько-український конфлікт: гібридний мир проти гібридної війни. *Універсум*. 2017. № 1–2. Режим доступу: <https://universum.lviv.ua/magazines/universum/2017/1/hibr.html>.